

Nr 8.

Ankom till Riksdagens kansli den 28 februari 1911 kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af § 43 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

I en inom Andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 127, har herr *Bosson* hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta, »att § 43 i kungl. förordningen af den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet måtte ur lagen utgå».

Till stöd för sitt förslag har motionären anført följande:

»Oaktadt ett forceradt arbete på sista tiden gjort sig gällande inom lagstiftningen, finnas nog ännu åtskilliga gamla lagparagrafer kvar, som man med skäl måste säga äro föråldrade och därför med det allra första borde försvinna. De ha nog, då de skrefvos, kanske varit både tidsenliga och berättigade. Men under tidernas lopp ha nya synpunkter kommit fram och andra faktorer kommit med, som, då dessa lagar skrefvos, icke voro kända. Lagarna ha också på de flesta områden ändrats och moderniserats, hvilket äfven i sin mån gör, att äldre, icke reviderade lagparagrafer ofta äro mindre tillfredsställande.

Såsom sådana anser jag för min del § 43 i kungl. förordningen af den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet och § 10 mom. 3 i kungl. förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården. Den först omnämnda § 43 lyder: »Kyrkoherde, eller den hans ställe företräder, är berättigad att i kommunalnämndens förhandlingar och beslut deltaga», och den sistnämnda § 10 mom. 3 lyder: »Kyrkoherden, eller den hans ställe företräder, är berättigad att i de inom pastoratet för fattigvårdens handhavande utsedda styrelsers förhandlingar och beslut deltaga».

Bihang till Riksd. prot. 1911. 3 Saml. 1 Afd. 7 Häft. (Nr 8).

Som synes, tillerkänna dessa paragrafer »kyrkoherde eller den hans ställe företräder» rätt att deltaga i de kommunala myndigheternas öfverläggningar och beslut, en rätt, som under gamla förhållanden kanske var både befogad och önskvärd. Dessa styrelsens förmåga, insikter och intressen voro då mindre, nu däremot torde de i allmänhet nog vara fullt tillräckliga. Dessutom är ju nu allmän och, det synes mig, riktig mening, att den, som skall ha rätt att deltaga i dessa styrelsens öfverläggningar och beslut, skall därtill vara vald. Hans plats där uppbäres då icke blott af det gifna förtroendet utan äfven af den uppdraget åtföljande ansvarskänslan, och detta må väl under alla omständigheter få anses som det enda riktiga. Är personen lämplig och har han allmänhetens förtroende, får han säkert uppdrag, under andra förhållanden bör han nog inga uppdrag ha och lär icke heller med dessa kunna göra någon nytta. Hans därvaro måste kännas som ett obehörigt påhäng, som försvårar i stället för att underlätta arbetet. Erfarenheten har äfven visat, att i regel är det intriganta, härsklystna personer, som på grund af dessa lagar taga säte och stämma, och huru mycket trassel och huru många kommunala stridigheter hafva icke däraf vållats? Visserligen äro lyckligtvis de flesta präster numera så hänsynsfulla, att de icke tränga sig in i styrelserna, och i den församling jag tillhör har alltid ett godt förhållande rådt emellan präst och församlingsbor, men långt ifrån alla äro så lyckliga. Såsom ett exempel härpå skall jag be att få intaga följande till mig från en kommunalordförande ställda skrifvelse:

»Vår kyrkoherde är kyrkoherde i A. och B. församlingar, den förra äfven omfattande X. köping, som utgöra ett pastorat. Han är bosatt i B. församling och betalar således skatt endast i den kommunen. Men som X. köping är i kommunalt och fattigvårdshänseende skild från A. socken, så blir det tre kommuner, i hvars nämnders och fattigvårdsstyrelsens arbeten och beslut han gör anspråk på att deltaga. Hvad X. köping och A. sockens kommunalnämnder beträffar, så tyckes det vara ganska oegentligt, att han skall vara berättigad deltaga i beslut om utgifter därstädes, då han uti dessa kommuner ej är skattskyldig. Komministern i pastoratet är boende och skattskrifven i A. socken. Han är *invalid* i kommunalnämnden därstädes och är dess v. ordförande; således finnes en prästman redan förut i den nämnden, hvadan kyrkoherdens anspråk på ledamotskap där kunna anses öfverflödiga. Alla kommunalnämndsordförande jag talat med äro ense med mig därutinnan, att om en kyrkoherde är så lifligt intresserad i en kommuns angelägenheter, som mången låter påskina sig vara, så in-

väljas de nog som ledamöter och äro då också ansvariga med de öfriga ledamöterna för kommunens medel. Afsikten med deras själfskrifvenhet i fattigvårdsstyrelserna torde väl vara att se till, att kommunerna icke äro för knussliga mot de fattiga, men, tyvärr, har det på många håll visat sig, att just där en präst är kommunalnämndsordförande, det vill säga vald till denna befattning, just han varit den inom styrelsen, som mest ifrat för så knappa understöd lag möjligen tillåter. Från länsstyrelserna skulle nog också intyg kunna erhållas, att de kommuner, där präster äro ordförande, visst icke stå något öfver andra kommuner, då det gäller att ömma för de fattiga. Vår kyrkoherde, förut komminister här, var före mig ordförande i kommunalnämnden i A., men visade sig visst inte då såsom den där arbetade för ett lyckligare förhållande åt fattighjonen. Hans stora håg nu att deltaga uti nämndernas arbeten anse vi hafva berott af helt andra bevekelsegrunder än de som legat till grund för att dessa paragrafer i lagen tillkommit. Många präster finnas nog, som verkligen äro hängifna fattigvårdssaken, men sådana inväljas naturligtvis och omväljas i fattigvårdsstyrelserna och kommunalnämnderna, och detta enhälligt i vanligaste fall.

Skulle något kunnat göras för att få anmärkta missförhållanden ändrade genom motion i Riksdagen, så gjordes nog härmed allmänheten en stor tjänst.»

Så långt skrifvelsen. Detta anförda exempel torde långt ifrån vara enastående och därför nog så tydligt visa, att en lagändring i detta fall är af behovet påkallad.»

Förslag i likartadt syfte har framställts vid 1868 års riksdag, men af Riksdagen afslagits.

*Utskottets
yttrande.*

Till stöd för bestämmelsen i § 38 af förordningen om kommunalstyrelse på landet har den kommitté, som afgifvit betänkande och förslag till de nu gällande kommunalförordningarna, anført: »Af detta moment (38 §:s sista moment) följer ock, att fattigvården, denna i så många afseenden viktiga angelägenhet, hädanefter liksom tillförene skall, på grund af 1847 års allmänna förordning om fattigvården i riket, tillhöra kommunalnämnden. De nya grunder, efter hvilka denna angelägenhets handhavande numera genom lag blifvit ordnad, hafva gifvit densamma karaktären af en allmän borgerlig plikt, som på landet genom kommunerna skall upprätthållas, och kommitterade hafva icke ansett sig äga tillräckliga skäl att däruti föreslå ändring. Likväl är det särskildt med afseende på

prästens, i följd af hans ämbete och såsom kyrkoböckernas handhafvare, ägande närmare kännedom om de familjer och personer, där fattigdomen företrädesvis är hemmastadd, som kommitterade föreslagit (§ 43), att kyrkoherden, eller den, hans ställe företräder, bör vara berättigad, ehuru ej förpliktad, att i kommunalnämndens förhandlingar och beslut taga del».

Den förnämsta grunden för stadgandet i § 43 i förordningen om kommunalstyrelse på landet synes med de anförda motiven ur kommunalkommitténs betänkande vara klar. Visserligen har kyrkoherde genom ifrågavarande bestämmelse rätt att deltaga i samtliga kommunalnämndens förhandlingar och beslut, och sålunda lagrummet fått en vidsträcktare innebörd, än hvad som erfordrades för det syftemål, som närmast låg till grund för berörda stadgande. Men efter hvad utskottet erfarit, har ej någon olägenhet häraf försports, som kan föranleda någon inskränkning i denna kyrkoherdes rätt.

Enligt utskottets mening föreligga, utöfver det nu anförda, äfven andra skäl för kyrkoherdes rätt att deltaga i kommunalnämnds förhandlingar och beslut.

Genom lagen om fosterbarns vård den 6 juni 1902 har kommunalnämnd, där icke särskild hälsovårdsnämnd eller fosterbarnsnämnd finnes, fått sig uppdraget att öfvervaka fosterbarnsvården i kommunen. Den kännedom, som kyrkoherde har om de personella förhållandena inom kommunen, synes utskottet genom hans rätt att deltaga i kommunalnämnds förhandlingar och beslut komma fosterbarnsvården till godo och utgör ett ytterligare skäl för det ifrågavarande stadgandet i § 43 i förordningen om kommunalstyrelse på landet.

I § 38 af sistnämnda förordning stadgas bland annat, att kommunalnämnden har att handhafva och tillämpa de af kommunen beslutade, vederbörligen fastställda stadgar rörande sedlighet, säkerhet, sundhet och ordning inom kommunen. På grund af att, särskildt i förstnämnda afseende, de kyrkliga och borgerliga förhållandena så nära beröra hvarandra, att någon bestämd gräns näppeligen dem emellan kan dragas, och med hänsyn till kyrkoherdes ställning i allmänhet, synes det utskottet lämpligt, att kyrkoherdes rätt till deltagande i kommunalnämnds förhandlingar och beslut bibehålles.

I den motivering, som motionären fogat till sitt förslag, finner utskottet inga sakliga skäl vara anförda af beskaffenhet att föranleda upphäfvande af eller inskränkning i de kyrkoherden, eller den hans ställe företräder, i § 43 medgifna befogenheter.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att herr Bossons ifrågavarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 3 mars 1911.

På utskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

af herrar af *Callerholm, Jansson, Ericsson, von Schéele* och *Edén*, som ansett, att utskottets yttrande bort hafva följande lydelse:

»Den bestämmelse om kyrkoherdes rätt att deltaga i kommunalnämndens förhandlingar och beslut, hvars upphäfvande motionären föreslår, tillkom närmast för att bereda honom plats vid behandlingen af ett visst slags ärenden, för hvilka han på grund af sitt ämbete borde vara särskildt skickad, nämligen fattigvårdsärenden. Detta framgår af den motivering för sagda bestämmelse, som anföres af den för kommunalförfattningarnas utarbetande tillsatta kommittén. Kommittén förklarar, att det är »särskildt med afseende på prästens i följd af hans ämbete och såsom kyrkoböckernas handhafvare, ägande närmare kändedom om de familjer och personer, där fattigdomen företrädesvis är hemmastadd, som kommitterade föreslagit, att kyrkoherden eller den, hans ställe företräder, bör vara berättigad, ehuru ej förpliktad, att i kommunalnämndens förhandlingar och beslut taga del».

Formuleringen af § 43 blef emellertid sådan, att kyrkoherden fick rätt att deltaga i *alla* kommunalnämndens förhandlingar och beslut, alltså ej endast i dem, som rörde fattigvården. Sannolikt berodde detta därpå, att före kommunalförfattningarnas tillkomst kyrkoherden varit själfskrifven ordförande i sockenstämman, som behandlade socknens allmänna angelägenheter, och att man ville gifva honom någon ersättning för denna ställning.

De skäl, som förutnämnda kommitté på sin tid anförde för kyrkoherdens rätt att deltaga i fattigvårdsärendenas handläggning inom kommunalnämnden, finner utskottet i hufvudsak ännu giltiga. Utskottet kan

alltså icke ansluta sig till motionärens mening, att § 43 skulle helt och hållet upphävas.

Ett annat område, där kyrkoherdens och hans ställföreträdares själfskrifvenhet i kommunalnämnden synes vara fullt motiverad, utgöra de ärenden, som i förordningens § 38 hänföras under tillämpningen af kommunens stadgar rörande »sedlighet». Hithörande åtgärder stå uppenbarligen i nära samband med prästens ämbetsuppgift, och enligt § 22 i förordningen om kyrkostämma tillhör dessutom »sedernas vårdande» äfven kyrkorådets uppgift.

Däremot anser utskottet ingen anledning förefinnas att numera bibehålla ifrågavarande rätt för kyrkoherden rörande kommunalnämndens verksamhet i öfrigt. En sådan rätt, så oinskränkt som den formulerats i § 43, strider mot principerna för kommunens själfstyrelse. Kyrkoherdes och hans ställföreträdares själfskrifna plats i kommunalnämnden torde lämpligen kunna inskränkas till behandlingen af de ofvan anförda angelägenheter, för hvilka det prästerliga ämbetet kan anses medföra särskild sakkunskap.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

att Riksdagen för sin del må besluta följande
ändrade lydelse af § 43 i kungl. förordningen angående
kommunalstyrelse på landet:

Kyrkoherden, eller den hans ställe företräder, är berättigad att i sådana ärenden, som angå fattigvård eller åtgärder för sedlighet inom kommunen, deltaga i kommunalnämndens öfverläggningar och beslut»;

af herrar *Berg* och *Larsson*, som inom utskottet yrkat bifall till motionen;

af herr *Johansson*.

Det skulle här antecknas, att friherre *Bonde*, herrar *Nilsson* från Malmö och *Magnusson* i Tumbult icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet, och att herr *Fahlbeck* ej närvarit vid utlåtandets justering.